

ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОД

УДК 343.13

Шпачук А.О.,
студентка V курсу (Академія
адвокатури України)

Анотація: Статтю присвячено дослідженню процесуального порядку здійснення кримінальних проваджень у відповідності до нового КПК України. Даний інститут регулює діяльність учасників кримінального провадження шляхом погоджувальних процедур - укладання угод. Саме у зв'язку з появою нового правового інституту наукова стаття присвячена наслідкам укладення угоди про визнання провини і угоди про примирення

Ключові слова: кримінальний процес, кримінальне провадження, провадження на підставі угод, угода про визнання винуватості, угода про примирення

Процеси демократизації в суспільстві, безумовно, пов'язані з проведенням відповідних законодавчих реформ з метою створення реального механізму забезпечення прав людини і громадянина. Забезпечення цих прав знайшло відображення у кримінальній та кримінально-процесуальній галузях права, зокрема, в Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) [8].

19 листопада 2012 року вступив у законну силу новий КПК України, який докорінно змінив систему досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Одним із нових для кримінального процесу стало введення особливих порядків провадження – кримінальне провадження на підставі угод, передбачене Главою 35 КПК України.

Інститут угод у кримінальному судочинстві є втіленням концепції відновлювального правосуддя хоча і має відмінності з ним таким. Зазначена концепція судочинства покликана сприяти досягненню консенсусу між його сторонами, врегулюванню соціального конфлікту. Головна мета інституту угод в кримінальному провадженні не встановлення істини у справі, а задоволення інтересів сторін.

Наділення в ньому учасників сторін обвинувачення та захисту рівними правами є яскравим підтвердженням прагнення законодавця наблизити норми вітчизняного законодавства до європейських норм.

Слід відмітити цілком обґрунтовану думку В.Г. Гончаренка, який пов'язує надзвичайну важливість удосконалення кримінально-процесуального законодавства України з необхідністю врахування як «світової практики, сучасного стану і чинників нашого законодавства та тенденцій його розвитку», так і «традицій вітчизняної правової думки», що ми підтримуємо й до цього зазначаємо, що вдосконалення кримінального процесуального законодавства повинно відбуватися поетапно, щоб забезпечити поступовий перехід до нових міжнародних правових стандартів та впровадження європейської правової практики. При цьому не слід забувати про національні традиції та соціально-економічний потенціал нашої країни [3, 698–702].

Необхідно нагадати, що Глава 35 передбачає можливість укладення двох видів угод:

1. Угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим.

2. Угоди між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості.

Глава 35 КПК України, яка визначає особливості кримінального провадження на підставі угод, не дає поняття угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим.

Угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості та у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення (ч. 2 ст. 469 КПК України) [8].

Вбачається, що примирення можливе не лише у справах про злочини невеликої тяжкості. Це мають бути справи про злочини незалежно від їх ступеня тяжкості. Такої ж думки дотримуються науковці [14, 40]. Якщо особа скоїть тяжкий або особливо тяжкий злочин, примирення із потерпілим та відшкодування заподіяної шкоди може бути підставою для пом'якшення йому покарання (п. 2 ч. 1 ст. 66 КК України); за встановлених умов може спричинити призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом (ст. 69 КК України), або звільнення від відбування покарання із випробуванням (ст. 75 КК України).

У випадку, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо кількох осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні одного або кількох кримінальних правопорушень, і згода щодо укладення угоди досягнута не з усіма підозрюваними чи обвинуваченими, угода може бути укладена з одним (кількома) із підозрюваних чи обвинувачених. Матеріали справи щодо особи (осіб), з якою укладено угоду, підлягають виділенню в окреме провадження. Те саме стосується й тих випадків, коли у провадженні беруть участь кілька потерпілих від різних кримінальних злочинів і домовленості про укладення угоди досягнуто не з усіма потерпілими. Тоді угоду може бути укладено з одним або кількома із потерпілих, а матеріали справи щодо особи, з якою досягнуто домовленості, підлягають виділенню в окреме провадження. Якщо у кримінальному провадженні беруть участь декілька потерпілих від одного кримінального правопорушення, угода може бути укладена та затверджена лише з усіма потерпілими.

На практиці трапляється, що уповноважені особи (слідчий, прокурор, суддя тощо) пасивно ставляться до медіації і не роз'яснюють конфліктуючим сторонам про право на примирення. Тому позитивом є ст. 56 КПК України, яка розкриває перелік прав потерпілого і зазначає право примиритися із підозрюва-

ним, обвинуваченим і укласти угоду про примирення на усіх стадіях кримінального провадження. Водночас, ч. 7 ст. 469 КПК України зобов'язує слідчого та прокурора проінформувати підозрюваного та потерпілого про їхнє право на примирення, роз'яснити механізм його реалізації та не чинити перешкод в укладенні угоди про примирення.

Стаття 469 КПК України визначає суб'єктів ініціювання та укладення угоди. Так, угода про примирення може бути укладена за ініціативою потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого. Домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді). В такому разі вимог до так званих інших осіб, погоджених сторонами кримінального провадження, КПК України не визначає.

Відповідно до ч. 2 ст. 65 КПК України особи, які брали участь в укладенні та виконанні угоди про примирення у кримінальному провадженні, не можуть допитуватися як свідки про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з участю в укладенні та виконанні угоди про примирення. Згідно з положеннями ч. 5 ст. 469 КПК України укладення угоди про примирення або визнання винуватості може ініціюватися у будь-який момент після повідомлення особі про підозру до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку.

Якщо питання про примирення із потерпілим ініціюється під час досудового розслідування, то кінцеве його вирішення можливе не раніше складення за результатами розслідування обвинувального акта в порядку ст. 291 КПК України. Існують міркування, що укладена до постановлення вироку угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим не відповідає принципу презумпції невинуватості, оскільки відповідно до ст. 62 Конституції України особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено у законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Особа, яка укладає угоди про визнання вини або примирення, можливість укладання яких врегульована главою 35 КПК, визнає себе винною у скоєнні злочину або погоджується відшкодувати шкоду завчасно [12].

У передбачених законодавством України випадках примирення сторін є підставою для закриття кримінального провадження. Відповідно до ст. 46 КК України для звільнення особи від кримінальної відповідальності і закриття щодо неї кримінальної спра-

ви у зв'язку з примиренням із потерпілим необхідна наявність низки умов, а саме: вчинення злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості вперше, відшкодування заподіяної шкоди та примирення обвинуваченого (підсудного) з потерпілим. Згідно зі ст. 284 КПК України одним із випадків закриття кримінальної справи є відмова потерпілого (а у випадках, передбачених законом, його представника) від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення. Перелік кримінальних правопорушень, згідно з якими кримінальне провадження здійснюється у формі приватного обвинувачення, визначено у ст. 477 КПК України.

Угода про примирення укладається між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим у простій письмовій формі відповідно до загальних засад цивільного законодавства України та містить викладення досягнутих сторонами у ході медіації спільних рішень і підписується усіма сторонами медіації.

Зміст угоди про примирення розкриває ст. 471 КПК України. Так, в угоді про примирення зазначаються її сторони, формулювання підозри чи обвинувачення та його правова кваліфікація із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, істотні для відповідного кримінального провадження обставини, розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, строк її відшкодування чи перелік дій, не пов'язаних із відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язані вчинити на користь потерпілого, строк їх вчинення, узгоджене покарання та згода сторін на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування із випробуванням, наслідки укладення та затвердження угоди, а також наслідки невиконання угоди.

При цьому законодавець не розкриває зміст дій, не пов'язаних із відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язані вчинити на користь потерпілого. Сторони мають право визначити в угоді про результати примирення інші положення та домовленості. В угоді зазначається дата її укладення та скріплюється підписами сторін. Угода про результати примирення укладається у кількості примірників відповідно до кількості сторін медіації – по одному для кожної сторони та один примірник для компетентного органу, у провадженні якого перебуває кримінальна справа. Угода про результати примирення набуває чинності після перевірки судом відповідності її вимогам КПК України та/або закону. Суд зобов'язаний переконатися у судовому засіданні, що укладення угоди сторонами є добровільним, тобто не є наслідком застосування насильства, примусу, погроз

або наслідком обіцянок чи дії будь-яких інших обставин, ніж ті, що передбачені в угоді. Для з'ясування добровільності укладення угоди за необхідності суд має право витребувати документи, у тому числі скарги підозрюваного чи обвинуваченого, подані ним під час кримінального провадження, та рішення за наслідками їх розгляду, а також викликати у судові засідання осіб та опитувати їх.

Відповідно до ч. 7 ст. 474 КПК України суд відмовляє у затвердженні угоди, якщо: 1) умови угоди суперечать вимогам КПК України та/або закону, в тому числі допущена неправильна правова кваліфікація кримінального правопорушення, яке є більш тяжким ніж те, щодо якого передбачена можливість укладення угоди; 2) умови угоди не відповідають інтересам суспільства; 3) умови угоди порушують права, свободи чи інтереси сторін або інших осіб; 4) існують обґрунтовані підстави вважати, що укладення угоди не було добровільним, або сторони не примирилися; 5) очевидна неможливість виконання обвинуваченим взятих на себе згідно з угодою зобов'язань; 6) відсутні фактичні підстави для визнання винуватості. У такому разі досудове розслідування або судові провадження продовжуються у загальному порядку.

Процесуальні наслідки укладення угоди про примирення передбачені у ст. 473 КПК України. Так, підозрюваний (обвинувачений) обмежується у праві оскарження вироку в апеляційному (ст. 394 КПК України) і касаційному (ст. 424 КПК України) порядку.

Також він відмовляється від прав, передбачених п. 1 ч. 4 ст. 474 КПК України, а саме: 1) права мовчати (факт мовчання не матиме для суду жодного доказового значення); 2) мати захисника, у тому числі на отримання правової допомоги безоплатно у порядку та випадках, передбачених законом, або захищатися самостійно; 3) допитати під час судового розгляду свідків обвинувачення, подати клопотання про виклик свідків і докази, що свідчать на його користь.

Що ж стосується угод про визнання винуватості, то тут слід відмітити, що аналіз норм КПК України, наукових публікацій, що регламентують умови і порядок укладення угоди про визнання вини, приводить до висновку про те, що в Україні немає досвіду правозастосування цього інституту, а окремі положення цього нормативно-правового акту потребують вдосконалення та змін.

Варто зауважити, що інститут угод у кримінальному провадженні відомий англо-американській правовій системі, також застосовується у деяких країнах континентальної правової сім'ї.

Наприклад, в США 90% всіх кримінальних справ закінчуються укладенням угоди про визнання винуватості між прокурором та обвинуваченим [1]. Така поширеність угод в США зумовлена тим, що їх укладення вигідне для обох сторін провадження. Так, обвинувачений може досягти перекваліфікації свого діяння на менш тяжке (наприклад, замість тюремного ув'язнення за тяжкий злочин, особа погоджується на засудження до штрафу за злочин невеликої тяжкості), або «списання» частини обвинувачень, і в результаті отримати значно менше покарання ніж те, що передбачене законом. Прокурор, в свою чергу, позбавляється необхідності доводити вину обвинуваченого в суді, і тим самим позбавляється реального ризику програшу в суді присяжних. Шляхом укладення угод, прокурори залучають обвинувачених до співпраці з метою викриття інших злочинців і злочинів. Під час такої співпраці, особа із статусу обвинуваченого переходить у ранг свідка та взагалі звільняється від відповідальності. Окрім цього, укладення угоди дозволяє сторонам провадження уникнути додаткових судових витрат, пов'язаних із розглядом справи у суді присяжних.

«Угоди про визнання» отримали процесуальне оформлення в США в XIX ст., де спочатку вони існували як правозастосовний захід. Поступово їх було офіційно визнано і законодавцем, і суддями.

Зокрема, в 1968–1970 рр. Верховний Суд США у низці своїх рішень у конкретних справах визнав конституційність практики «угод про визнання вини», фактично остаточно їх легалізували.

Сутність інституту «угоди про визнання вини» можна розкрити через такі положення:

1. В американському кримінальному процесі, як відомо, перед судом ніколи не ставилося завдання щодо встановлення об'єктивної (матеріальної) істини, тобто: з'ясування всіх фактичних обставин справи, їх юридичної кваліфікації, прийняття належного рішення в інтересах абстрактного публічного правопорядку.

У цьому сенсі функцією американського суду є не неупереджене самостійне дослідження у кримінальній справі, а неупереджене вирішення суперечки між двома сторонами, що змагаються.

Суд прагне встановити істину, але лише тією мірою, наскільки це є необхідним для того, щоб правильно вирішити суперечку. Тобто, американський суддя є не «дослідник», а «арбітр».

2. Змагальність визнається в американському процесі більшою цінністю, ніж абстрактне прагнення до об'єктивної істини.

Між принципами об'єктивної істини та змагальності є зворотна пропорція: чим меншою мірою суд зобов'язаний шукати істину офіційно, тим більшою мірою рух кримінального процесу і доля кримінальної справи визначаються процесуальною позицією сторін (ступенем їх активності).

Суд є пасивним у збиранні доказів. Останні подають сторони, які переконують суд у правильності своєї позиції.

3. За такого підходу відмова однієї із сторін від «змагання» зі своїм процесуальним опонентом має зв'язувати суд під час прийняття ним рішення по суті справи.

Якщо від кримінального переслідування відмовляється сторона обвинувачення, то суд не вправі постановити обвинувальний вирок навіть у тому разі, якщо він переконаний у його повній обґрунтованості. І навпаки, якщо обвинувачений визнає себе винним, то суд, переконавшись у добровільності визнання, зобов'язаний винести обвинувальний вирок і призначити покарання без проведення судового слідства (навіть і у скороченому обсязі).

4. Саме така ситуація і становить зміст відомого англосаксонського інституту «оголошення себе винуватим». Переважну кількість обвинувальних вироків постановляють не в результаті успішного доказування з боку сторони обвинувачення, а лише тому, що на початку судового розгляду обвинувачений відповів «так» на запитання головуючого судді: «Чи визнаєте Ви себе винним у пред'явлених пунктах обвинувачення?»

Саме трактування змагальності в цілому та інститут «оголошення себе винуватим» і породили специфічний феномен судочинства – «угоди про визнання».

В юридичній літературі вважають, що «угоди про визнання» є лише частковим звільненням від кримінального переслідування, бо особа легально звільняється від переслідування за вчинення інших злочинів (за винятком тих, за які вона переслідується в класичному порядку).

Як уже було зазначено вище, в Україні з об'єктивних причин мало публікацій, які висвітлюють теорію та практику по такій важливій і актуальній темі в українському кримінальному судочинстві як провадження на підставі угод.

Висвітленням інституту угод у кримінальному судочинстві присвячені праці таких науковців як Є. М. Блажівський, М. В. Головизнин, В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін, В. Т. Нор,

А. В. Портнов, В. Я. Тацій, М. І. Хавронюк, М. Є. Шум, Т. С. Якімець та інші.

У зв'язку з впровадженням в українське законодавство інституту укладення угод у кримінальному судочинстві, виникає необхідність більш повно та ґрунтовно дослідити з метою узагальнення порядку укладення угод про визнання винуватості.

Інститут кримінального провадження на підставі угод критикується науковцями, як такий, що суперечить ч. 1 ст. 62 Конституції України (Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь) [6, 15]; ч. 2 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку) [5].

В. І. Бояров з приводу інституту укладення угод у кримінальному провадженні зазначає, що концепція погоджувальних процедур має своє коріння в теорії компромісів, перш за все, як інститут боротьби із злочинністю. Тобто розвиток інституту погоджувальних процедур у кримінальному судочинстві повинен, поперше, підвищувати ефективність боротьби із злочинністю, а по-друге, сприяти зменшенню витрат на цю державну діяльність [2, 39].

Інститут укладення угоди про визнання винуватості серед науковців має як адептів так і опонентів, які негативно висловлюються з приводу укладення таких угод в кримінальному судочинстві.

Для обвинуваченого перевагами укладення угоди про визнання винуватості є: звільнення від покарання; уникнення невизначеності щодо покарання у суді; у деяких випадках – застосування альтернативного покарання або його зниження. Перевагами угоди про визнання винуватості для прокурора є такі: можливість зменшення бюджетних витрат та економія процесуального часу; зниження навантаження прокуратури на прокуратуру за підтримання державного обвинувачення; внесок у ефективність системи кримінального судочинства; певною мірою усувається перспектива дальших апеляцій [10, 328].

В ч. 4 ст. 469 КПК України законодавець передбачив випадки укладення угод про визнання винуватості. Угода про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості, тяжких злочинів, внаслідок яких шкода завдана лише державним чи суспільним інтересам. Укладення угоди про

визнання винуватості у кримінальному провадженні, в якому бере участь потерпілий, не допускається. Не укладається угода про визнання винуватості у кримінальному провадженні щодо тяжких та особливо тяжких злочинів за винятком кримінального провадження у формі приватного обвинувачення. А ч. 2 ст. 469 КПК України [8, 179] передбачає, що така угода може бути укладена за ініціативою прокурора або підозрюваного (обвинуваченого). Відповідно угода про визнання винуватості може бути укладена вище переліченими суб'єктами на протязі досудового розслідування починаючи з повідомлення особі про підозру (з часу появи у справі підозрюваного) та на протязі судового провадження – до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення рішення. Причому, прокурор (слідчий за погодженням з прокурором) вручаючи особі письмове повідомлення про підозру (п. 7 ч. 2 ст. 277 КПК України) [8, 114] повинен роз'яснити йому право ініціювати укладення угоди про визнання винуватості. Слідчий не може бути стороною при укладенні угод про визнання винуватості.

Процедуру провадження на основі угод про визнання винуватості можна поділити на чотири етапи за статтями КПК України [8]:

1. ініціювання та укладення угоди (ст. 469 КПК України);
2. загальний порядок судового провадження на підставі угод (ст. 474 КПК України);
3. вирок на підставі угоди (ст. 475 КПК України);
4. наслідки невиконання угоди (ст. 476 КПК України).

Зміст угоди про визнання винуватості передбачений ст. 472 КПК України. В угоді про визнання винуватості зазначаються її сторони, формулювання підозри чи обвинувачення та його правова кваліфікація з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, істотні для відповідного кримінального провадження обставини, беззастережне визнання підозрюваним чи обвинуваченим своєї винуватості у вчиненні кримінального правопорушення, обов'язки підозрюваного чи обвинуваченого щодо співпраці у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою (якщо відповідні домовленості мали місце), узгоджене покарання та згода підозрюваного, обвинуваченого на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням, наслідки укладення та затвердження угоди, передбачені статтею 473 цього Кодексу, наслідки невиконання угоди [8, 180]. Якщо сторони цієї угоди не дійшли згоди її може бути і не укладено.

Угода про визнання винуватості після її затвердження судом може стати остаточною у такому кримінальному провадженні, тому прокурор повинен врахувати всі чинники, щоб кримінальне покарання передбачене угодою було необхідне і достатнє для направлення особи, запобіганню вчинення нових злочинів [11, 23].

Важливим є положення частини 6 ст. 469 КПК України про те, що у разі недосягнення згоди щодо укладення угоди факт її ініціювання і твердження, що були зроблені з метою її досягнення, не можуть розглядатися як відмова від обвинувачення або як визнання своєї винуватості [13].

Відповідно до ч. 1 ст. 474 КПК України, якщо угоди досягнуто під час досудового розслідування, обвинувальний акт з підписаною сторонами угодою про визнання винуватості невідкладно надсилається до суду прокурором [8, 181]. Але прокурор має право відкласти направлення обвинувального акта та угоди до суду, якщо прокурору буде необхідно провести слідчі дії, інші дії для збирання та фіксації доказів, які можуть бути втрачені із спливом часу, адже суд в майбутньому може і не затвердити угоду.

Із аналізу ч. 1 ст. 314 КПК України випливає, що суд не пізніше п'яти днів з дня надходження угоди про визнання винуватості до суду повинен призначити підготовче судове засідання, в яке викликає учасників судового провадження [8, 128].

Угода (як скорочена та спрощена форма розгляду кримінальних справ) не передбачає наявності всього процесу слухання справи у суді. Відповідно до цієї процедури неповного судового розгляду з'ясовуються питання добровільності та справжності волевиявлення особи стосовно укладення угоди та заявлення клопотання про визнання винуватості. У зв'язку з цим не застосовуються всі процесуальні гарантії, передбачені для повного судового розгляду [9, 983].

У підготовчому судовому засіданні суд з'ясовує думку учасників судового провадження щодо можливості затвердження угоди про визнання винуватості та вирішує клопотання, заявлені ними. Першим думку щодо такої можливості та наявності / відсутності підстав для прийняття рішення (затвердження угоди) висловлює прокурор, а потім – обвинувачений (захисник).

У підготовчому судовому засіданні суд має право прийняти одне із таких рішень: затвердити угоду про визнання винуватості чи про примирення або відмовити у затвердженні угоди в разі встановлення підстав, передбачених ч. 7 ст. 474 КПК України, та повернути кримінальне провадження прокурору

(якщо угоду досягнуто під час досудового розслідування) для його продовження, або призначити судовий розгляд для проведення судового провадження в загальному порядку. Перед затвердженням угоди про визнання винуватості чи про примирення суд згідно з вимогами частин 4–6 ст. 474 КПК України зобов'язаний з'ясувати, чи розуміє обвинувачений права, надані йому законом, наслідки укладення та затвердження угод, характер кожного обвинувачення, вид покарання й інші заходи, які будуть застосовані до нього у разі затвердження угоди судом, а також зобов'язаний переконатися, що укладення угоди є добровільним. У разі необхідності (якщо суд має сумніви щодо відповідності угоди вимогам закону) затвердження угоди може бути перенесено на іншу дату. Якщо ж суд переконується, що угода може бути затверджена, він відповідно до ст. 475 КПК України ухвалює вирок, яким затверджує угоду, і призначає узгоджену сторонами міру покарання. Такий вирок має відповідати загальним вимогам до обвинувальних вироків із урахуванням особливостей, передбачених зазначеною статтею [4, 11].

Законодавець встановив вичерпні підстави коли суд відмовляє в затвердженні угоди. Ці випадки передбачені ч. 7 ст. 474 КПК України:

5. умови угоди суперечать вимогам цього Кодексу та / або закону, в тому числі допущена неправильна правова кваліфікація кримінального правопорушення, яке є більш тяжким ніж те, щодо якого передбачена можливість укладення угоди;

6. умови угоди не відповідають інтересам суспільства;

7. умови угоди порушують права, свободи чи інтереси сторін або інших осіб;

8. існують обґрунтовані підстави вважати, що укладення угоди не було добровільним, або сторони не примирилися;

9. очевидна неможливість виконання обвинуваченим взятих на себе за угодою зобов'язань;

10. відсутні фактичні підстави для визнання винуватості [8, 181].

Якщо суд відмовить в затвердженні угоди, тоді досудове розслідування або судове провадження здійснюється у загальному порядку. Сторони кримінального провадження в цьому випадку не можуть повторно укласти угоду про визнання винуватості та звернутися до суду для її затвердження.

При відсутності підстав, передбачених ч. 7 ст. 474 КПК України суд зобов'язаний затвердити угоду про визнання винуватості. Вирок суду постановляється

на основі угоди в нарадчій кімнаті. Постановляючи вирок на підставі угоди, суд призначає узгоджену в договорі міру покарання.

У разі невиконання угоди про визнання винуватості прокурор має право звернутися до суду, який затвердив таку угоду з клопотанням про скасування вироку. Ухвала про скасування вироку, яким була затверджена угода, або про відмову в скасуванні вироку може бути оскаржено в апеляційному порядку.

В результаті укладення угоди про визнання винуватості особі може бути призначене покарання лише в тих самих межах і за тими ж правилами, якими б керувався суд, призначаючи їй покарання за результатами «повного» кримінального провадження.

В судовій практиці, яка складається на сьогодні, у більшості випадків укладення угод про визнання винуватості підсудним призначаються мінімальні покарання. Непоодинокими є випадки заміни передбачених санкціями видів покарань на менш тяжкі на підставі ст. 69 КК України (наприклад, заміна передбаченого санкцією позбавлення волі на штраф). Прикладом може слугувати вирок Солом'янського районного суду м. Києва від 10 січня 2013 року була затверджена угода про визнання винуватості, в якій за привласнення військового майна було призначене покарання у вигляді штрафу в розмірі 17 тисяч гривень, хоча санкція статті (ч. 2 ст. 410 КК України) передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 5 до 10 років [15].

За даними Генеральної Прокуратури України, протягом 2012 року було укладено лише 200 угод про визнання винуватості, а в березні 2013 року вже майже тисячу. Найактивніше кримінальне провадження на підставі угод про визнання винуватості застосовують в Донецькій, Харківській та Луганській областях.

Отже, кримінальне провадження на підставі угод в Україні є новелою.

Вважаю, що запровадження інституту угод у кримінальному провадженні є позитивним моментом, оскільки недоцільно здійснювати провадження по справі, фактичні обставини якої, ані підозрюваним чи обвинуваченим, ані потерпілим не оспорюються та визнаються. Окрім того, обвинувачений не усуває шкідливих наслідків вчинення інших діянь. Особа лише полегшує обвинуваченню притягнення «себе» до відповідальності за вчинення певних злочинів, за що отримує від нього щось на зразок «індульгенції» за інші злочини.

На мою думку, провадження на підставі угод має важливе значення в кримінальному судочинстві, тому що сприяє економії процесуального часу та державних коштів.

Інститут угод повинен вдосконалити кримінальне судочинство, забезпечивши швидке відновлення прав потерпілого й підвищивши ефективність розслідування злочинів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Research summary: Plea and Charge Bargaining. Bureau of Justice Assistance U.S. Department of Justice, 2011.
2. Бояров В. І. Скорочена процедура судового слідства та угода про визнання вини: проблемні питання нового Кримінального процесуального кодексу України / В. І. Бояров // Науково-практичний журнал: Часопис цивільного і кримінального судочинства. – № 4 (7) – С. 38–44.
3. Гончаренко В. Г. Деякі зауваження у зв'язку з прийняттям нового Кримінально-процесуального кодексу України / В. Гончаренко // Вісник Академії правових наук України. – 2003. – № 2–3. – С. 698–702.
4. Інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ про порядок здійснення підготовчого судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України від 03.10.2012 р. – № 223-1430/0/4/12.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004

6. Конституція України: зі змінами і доповненнями станом на 23.06.2012 р. – Харків : Весна, 2012. – 49 с.

7. Концепція реформування кримінальної юстиції, затверджена Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/311/2008>.

8. Кримінальний процесуальний кодекс України: – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 254 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України : Науково-практичний коментар / [за заг. ред. професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумило]. – К. : Юстініан, 2012. – 1224 с.

10. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 2 / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін [та ін.] ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х. : Право, 2012. – 664 с.

11. Лупенко Д. Участь прокурора у кримінальному провадженні на підставі угоди / Д. Лупенко // Вісник прокуратури. – 2012. – № 11 (137). – С. 21–25.

12. Угоди про визнання вини або примирення по КПК суперечать презумпції невинності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.advocatesanswers.in.ua/index.php/2012-03-11-14-51-21/1412-uhody-pro-vyznannia-vyny-abo-prumyrennia-po-kpk-superechat-prezumptsii-nevynnosti>

13. Хавронюк М. І. «ПРАВОПРОКУРОРЯ», або деякі проблеми угоди про визнання винуватості [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cprp.org.ua/index.php/2011-07-05-15-26-55/2011-07-22-11-18-16/637>

14. Шевченко Т. В. Про деякі питання створення ювенальної юстиції та впровадження відновного правосуддя в Україні (кримінально-правовий аспект) / Т. В. Шевченко // Вісник Верховного Суду України. – 2006. – № 9.

15. <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/28518035>

ПРОИЗВОДСТВО НА ОСНОВАНИИ СОГЛАШЕНИЙ

Шпачук Анна Олеговна

Аннотация: Статья посвящена исследованию процессуального порядка ведения уголовных производств на основании соглашений в соответствии нового КПК Украины. Этот институт регулирует деятельность участников уголовного производства путем согласительных процедур – заключение соглашений. Именно в связи с появлением нового правового института научная статья посвящена последствиям заключения соглашения о признании вины и проблемам, которые могут возникнуть при ее выполнении. Анализируются становление и развитие новой формы уголовного производства – производство на основании соглашения о примирении, производство на основании соглашения о признании виновности.

Ключевые слова: уголовный процесс, уголовное производство, производство на основании соглашений, соглашение о признании виновности, соглашение о примирении.

PROCEEDINGS ON THE BASIS OF AGREEMENTS

Shpachuk Anna

Summary: This institution regulates the activity of criminal proceedings participants by means of consolidative procedures – concluding of agreements. That's why in connection with appearance of a new legal institution the scientific article is devoted to consequences of concluding confession of guilt agreement and problems that may arise while its execution. This article analyses the emergence and development of new forms of criminal proceedings – production on the basis of the reconciliation agreement, production based on the agreement of conviction.

Keywords: criminal process, criminal proceeding, proceedings on the basis of agreements, confession of guilt agreement, agreement on Reconciliation.